

Sosiaali- ja terveysministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kaupallisten rokotetutkimuspalvelujen yhtiöittämisestä

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kaupallisten rokotetutkimuspalveluiden yhtiöittämistä.

Hallituksen esityksen mukaan terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) rokotetutkimuspalvelujen tuottamiseen liittyvä omaisuus ja toiminta siirrettäisiin perustettavalle osakeyhtiölle. Lisäksi hallituksen esityksestä ilmenee, että perustettavaan osakeyhtiöön siirrettäisiin myös Tampereen korkeakoulusäätiön toimesta Tampereen rokotetutkimuskeskuksen toiminnot. Samalla Tampereen korkeakoulusäätiöstä tulisi vähemmistöomistaja perustettavaan osakeyhtiöön. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Tampereen korkeakoulusäätiö toimii hallituksen esityksen asiaan liittyvässä päätöksenteossaan yliopistolain sille suoman autonomian puitteissa.

Niin hallituksen esityksen valmistelussa kuin ehdotetun osakeyhtiön perustamisessa on tarkoitus edetä nopeasti. Hallituksen esityksen lähtökohtana on terveyden ja hyvinvoinnin lääkeyhtiöiden rahoittaman rokotetutkimuksen eriyttäminen terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta. Hallituksen esitysluonnos on tältä osin hyvin perusteltu. Ehdotetun yhtiön muodostaman kokonaisuuden ja hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnin kannalta esitys on kuitenkin kapea-alainen ja osin puutteellinen. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää lausuntonaan luonnoksesta hallituksen esitykseksi seuraavaa:

- Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää kannatettavana hallituksen esityksessä mainittua tavoitetta erottaa lääkeyhtiöiden rahoittama rokotetutkimus ja rokotehankintoja koskeva päätöksenteko toisistaan. Hallituksen esityksen mukaisesti perustettavan valtionyhtiön ohjaus kuuluisi sosiaali- ja terveysministeriölle. Tartuntatautilain mukaisesti ministeriö myös päättäisi taloudellisesti tai muuten merkittävien rokotteiden hankinnasta myös jatkossa. Hallituksen esityksestä ei ilmene, miten riippumattomuus ja puolueettomuus tältä osin aiotaan varmistaa.
- Hallituksen esitysluonnoksen vaikutusten arvioinnin mukaan lain pohjalta perustettava rokotetutkimuskeskus olisi kansainvälisesti kilpailukykyinen toimija, joka olisi toimintakykyinen heti perustamisensa jälkeen ja voisi osallistua esimerkiksi COVID-19 rokotteiden testaamiseen. Lisäksi yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin mukaan perustettavalla yhtiöllä parannettaisiin kilpailukykyä ja turvattaisiin kaupallisten rokotetutkimusten jatkuvuus Suomessa. Lisäksi todetaan, että THL:n ja Tampereen rokotetutkimuskeskuksen yhdistämisellä saavutettaisiin synergiaetuja. Hallituksen esityksessä annettava informaatio painottuu kuitenkin yksinomaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen rokotetutkimuksen kuvaamiseen.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo@minedu.fi

Tampereen korkeakoulusäätiön rokotetutkimuskeskuksen henkilöstön, osaamisen tai laitteistojen osalta hallituksen esitys ei sisällä mitään informaatiota. Täten perustettavan, THL:n ja Tampereen korkeakoulusäätiön rokotetutkimuksen toiminnot yhdistämällä syntyvän, osakeyhtiön kokonaisuutta ei voi esityksen perusteella arvioida.

- Opetus- ja kulttuuriministeriön käsityksen mukaan merkittävä osa perustettavan yhtiön henkilöstöstä, laitteistosta ja hankevirrasta siirtyisi Tampereen korkeakoulusäätiön rokotetutkimuskeskuksesta. Tampereen korkeakoulusäätiön omaisuuden luovutuksesta apporttina ei ole esityksessä mainintaa. Kun Tampereen rokotetutkimuskeskuksen liiketoiminta on huomattavasti laajempaa kuin THL:n vastaava, ei ole täysin ymmärrettävissä, miten Tampereen korkeakoulusäätiön omistusosuus jäisi esim. apporttiomaisuuden siirron jälkeen vähemmistöomistukseksi.
- Hallituksen esityksestä ei ilmene perustettavan yhtiön omistajaosuuksia sitä suuremmalla tarkkuudella kuin todeten, että Tampereen yliopiston korkeakoulusäätiöllä olisi vähemmistöosakkuus. Vähemmistöosuuden osakekannasta merkitsisi Tampereen korkeakoulusäätiö, joka luovuttaisi yhtiöön Tampereen rokotetutkimuskeskuksen rokotetutkimustoiminnot. Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan osuuksia määriteltävissä on huomioitava, että osakkailla on panostuksiaan vastaava osuus perustettavasta yhtiöstä.
- Hallituksen esityksessä todetaan, että yhtiöittäminen siirtäisi rokotetutkimuspalveluja koskevat toiminnot valtion budjettitalouden ulkopuolelle. Opetus- ja kulttuuriministeriö huomauttaa, että Tampereen korkeakoulusäätiön rokotetutkimuskeskus on jo nykyisellään valtion budjettitalouden ulkopuolella.
- Edelleen esityksessä todetaan, että yhtiön tavoitteena ei olisi tuottaa omistajilleen osinkoina jaettavaa voittoa. Perustettavan yhtiön voitot voitaisiin käyttää yhtiön rokotetutkimuksen kehittämiseen. Esityksestä ei täysin käy ilmi, onko kyseessä ns. voittoa tavoittelematon osakeyhtiö vai onko kyseessä omistajapolitiininen linjaus. Sosiaali- ja terveysministeriön 4.9.2020 järjestämässä kuulemistilaisuudessa kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) nosti esille valtioneuvoston edellyttävän markkinaneutraaliteettivaatimuksen. Tämä edellyttäisi tuottovaatimusta ja sitä, että palvelut tulee tarjota markkinaehtoisesti. Hallituksen esityksessä ei ole kuvailtu markkinaa tai toimintaympäristöä. Tuottovaatimuksen puuttuminen asettaa Tampereen korkeakoulusäätiön rokotetutkimuskeskuksen tilanteen erikoiseen valoon. Mikä on korkeakoulusäätiön intressi osakeyhtiöhankkeeseen osallistumiselle, kun se menettää merkittävän vuotuisen tulovirran ja luovuttaa apporttiomaisuutena osuuden perustettavaan yhtiöön, mutta ei saa osinkoja, korvausta menetetyistä tulovirrasta (kuten THL) tai edes määräävää asemaa yhtiössä. Mahdollisesti yliopistolain mukaisella rahoituksella rahoitetun infrastruktuurin siirtyminen osinkoa jakamattomaan yhtiöön ja korkeakoulun määräysvallan ulkopuolelle ei ole ongelmattonta.
- Voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää, että liiketoimintaa ei saa kompensoida julkisin varoin. Rokotetestaus on siis sekä THL:ssä että Tampereen korkeakoulusäätiössä voitollista. Esityksessä ei ole tarkemmin perusteltu kohtalaisen suuren pääomittamisen tarvetta. Hallituksen esityksen mukaan tarkoituksena on esittää, että perustettava yhtiöitä pääomittaisiin noin 6-8 miljoonan euron arvosta. Esityksestä ei ilmene, miten arvioissa on huomioitu esimerkiksi niin THL:n kuin TAU:n olemassa oleva hankevirta ja sen luoma taloudellinen pohja.
- Hallituksen esityksestä ei ilmene, että esityksellä tavoiteltaisiin myös kansallisen rokotetutkimukseen liittyvän, nykyisin hajallaan olevan, osaamisen kokoamisen isommaksi ja potentiaalisesti vaikuttavammaksi osaamiskeskittymäksi. Tällainen olisi niin kansallisen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartan kuin terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan strategian tavoitteita tukevaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa harkittavaksi, että hallituksen esityksessä otettaisiin lähtökohdaksi tarkastella rokotetutkimukseen liittyvää osaamista kokonaisvaltaisemmin.
- Hallituksen esityksen perusteella yhtiön perustamiseen liittyviä useita selvityksiä on vasta tekeillä. Hallituksen esityksen perusteella ei ilmene, ovatko kyseiset selvitykset valmistumassa lain voimaantuloon mennessä tai arvioitu, missä määrin

niiden valmisteluajataulu mahdollisesti vaikuttaa osakeyhtiön perustamisaikatauluun.

Kansliapäällikkö

Anita Lehikoinen

Opetusneuvos

Riina Vuorento

Liitteet Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.

Jakelu Sosiaali ja terveysministeriö, kirjaamo

Tiedoksi OKM KTPO Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto